

הועתק והוכנס לאינטרנט  
www.hebrewbooks.org  
ע"י חיים תשס"ט

ספר

# שאלות ותשובות אבני חפץ

וכו

ק"ב תשובות על ארבעה חלקי הש"ע

סאחי

## אהרן לעווין

אבד"ק רישא והגליץ

בעהמ"ח ספר ברכת אהרן על מסכת ברכות וספרי הקדרש והעיון על התורה.

בן הרב הגאון המפורסם מופיה איש האשכולות מרן ר' נתן זצלה"ה האבד"ק רישא ונכד  
הרב הגאון מאוהזג ורשב"י מרנא ר' יצחק שמעלקיש זצלה"ה האבד"ק לכונב בעהמ"ח  
ספרי שו"ת, בית יצחק על ד' חלקי הש"ע:

ג

נדפס ע"י הועד להוצאות ספרים אצל  
ועד ההצלה

הרב נפתלי בארוך הרב אביעזר בורשטין

.....

מינכן תש"ז

סימן ל

בזה רישא כיה סין תרפ"ח

**ע"ד** השאלה בנתולה אחת שנלכדה ברשת הפושטים הידועים סוחרי נשים, ונשתדכה עם אחד מהם, וכבר הוגבל מועד הנשואין, אמנם מקודם לזה בלו אל המו"ל לפשות הגעריכטליכע טרוואונג, היינו הנשואין עפ"י חקי המדינה, והנשואין היו בדרך זה, שקידש אותה בפני שני עדים לפני המו"ל, ואח"כ כשנודע מי הוא הכליפל הזה הובא במאסר והוכרז לגרשה כפי חקי המדינה, אמנם בנ"פ בפני ב"ד אינו רואה לגרשה בשום אופן, ותמענן הנתולה הזאת כל ימיה, והנה נגבה עדות מהעדים שהיו בשעת הקידושין אלל המו"ל, והעיד אחד מהם שראה נתינת הטבעת, אבל לא שמע הדברים שדבר המקדש בשעת קידושין, רק שמע קול הברה [בל"א ווארטענן], גם אמר שחשב שכבר היה הנשואין הדתיים, ועל השאלה הב"ד באיזהו יום היה זה השיב שאינו יודע, והעד השני העיד ג"כ בסגנון הזה שראה נתינת הטבעת, ושמע שהחן אמר איזהו דברים, אבל מה אמר לא שמע, והמו"ל שסירר הקידושין כפי נימוסי המדינה העיד, ששמע שהמקדש אמר תיבות "הרי את", אבל יותר מזה, היינו משתי תיבות אלו, לא שמע ורק קול דברים ששמע, אבל לא שמע מה אמר, והנתולה אומרת שלא אמר כלום בשעת נתינת הטבעת רק שחק, וכן העידו נשים שכן ספרה לכן הנתולה הג"ל בעת ששבה מהגעולליכע טרוואונג, שכל הזמן לא דבר החתן מאומה רק עמד וחקק, וכח"ה פתח בהתירא שאין בקידושין האלו חמש וכחכ שכבר הסכימו אלו בזה גדולי הדור, ורולה לשמוע גם חו"ד:

**א) הנה** הגדת שני העדים שהעידו שראו נתינת הטבעת, אבל לא שמעו רק קול הברה בלי שום דיבורים, בודאי אין בה ממש, כיון שלא שמעו הקידושין כלל, ואף דמבואר בש"ע אה"ע סי' כ"ז סעיף א', דאם היה מדבר עמה על עסקי קידושין, אפי' אם נתן בשתיקה הוי קידושין, הנה כחן ששמעו שהיה מדבר בשעת מעשה, רק לא שמעו מה היה מדבר גרע משתיקה, וכדוגמא שמלאנו בקידושין (ו' ע"א) מיוחדת לי מהו וכו', במאי עסקין, אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושין, מנא ידעה מאי קאמר לה, ואלא במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושין, אע"ג דלא אמר לה נמי וכו', לעולם במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושין, ואי דיהיב לה ושתיק ה"ג הכ"ע דיהיב לה ואמר לה בתי לישנא, ואף דלענין כך מילתא דאיבעי' לכו בגמרא שם נקטינן, דאם אמר לה באתה מהלשונות האלה הוה ספק קידושין, כדאיתא בש"ע אה"ע שם צ"ח סי' כ"ז סעיף ג', זה רק כששמעו העדים שאמר עכ"פ באתה מהלשונות האלה, אנו מסופקים שמה הלשונות האלה יש בכן ג"כ משמעות קידושין, ולריכה גם מספק, אבל כששמעו העדים רק קול דברים ולא שמעו כלל מה היה מדבר, כדוגמת הענין שלפנינו, זה בודאי גרע משתיקה ואין שום הכרח להאריכה גם, דמנ"ל שדבר כלל לשון של קידושין, דילמא דברים אחרים דבר שאין כלל בגדר לשונות של קידושין, ואף לרעה המחמירים דגם בלא ראו העדים

המטעם

בשוקה (י"ג ע"ג), הכוונה דבר ולא גמרו וכו' אמר וגמרו מטלה הספיק על מי שנמרו כאלו עשה עיי"ש. (ב) אין אורח מכנים אורח, הוא מאמר שגור בפ"ג, ולא נמלא רק דומה לו איתא בבב"ב (ל"ח פ"ב) בשם בן סירא, הכל שקלתי בקי מאירים, ולא מלאתי קל מסובין, וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו, וקל מחתן אורח מכנים אורח עיי"ש. (ג) מאן דיהיב חיי יהיב מוונ, לא נמלא בשום מקום כן, ורק מאמר דומה לזה בסגנון מהופך נמלא, כי יהיב רחמנא שובע למי הוא דיהיב, עיין טענית (ח' ע"ב). (ד) איש בלישע פגע טורא בטורא לא פגע, לא נמלא בשום מקום. (ה) אדם מקטן ע"ה, לא נמלא בשום מקום. (ו) למה נקרא שמו חזיר שעהיד הקב"ה להחזירו לישראל, הוא מאמר שגור בפ"ג ולא נודע מקורו, ועיין באוה"ח עה"ח פ' שמיני ובהשו"י רדב"ז ח"ב סי' תכ"ח שהביאו המחמר הזה בשם חו"ל, ולא גילו מקומו, ועיין מדרש ס"פ שמיני שמובא מאמר דומה לזה, אבל סגנונו הוא אחר לגמרי, ואם החזיר זה אדום, ולמה נקרא שמו חזיר במחזרת עטרה לבעלי, הה"ד ועלו מושיעים בזה ליון לשפוט את הר עשו והיחה לה' המלוכה. (ז) כל הכותם כאלו טווד ע"ג, הוא מאמר שגור בפ"ג, ולא נמלא בשום מקום, ועיין בהגהות ר"ח שבת (ק"ה) שמה על הרמב"ם, שהביא ג"כ המחמר הזה בשם מאמר חו"ל, ולא נמלא בשום מקום. (ח) שוטה אינו מרגיש, לא נמלא בשום מקום. (ט) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הוה וכו' זה מיהת זריקים, הוא מאמר שכיח מאד כמעט בכל ספרי הדרש ולא נמלא בשום מקום. (י) כבוד את ה' מהוהך אל תקרא מהוהך אלא מנרוהך, הוא מאמר מורגל בפ"ג ולא נמלא בשום מקום, ועיין בבב"א אורח סי' ג"ג שהביא מאמר דומה לזה, כבוד את ה' מהוהך קרי ב' מהוהך עיי"ש. (יא) עמידה ארץ ישראל שהתפשט בכל הארצות, לא נמלא ג"כ בשום מקום, ועיין ספרי דברים א' איתא אמנם מאמר משין זה אבל בסגנון אחר, עמידה ירושלים להיות מתרחבת בכל גודלי ושערי ירושלים עמדין להיות מגיעין עד דמשק, ועיין ביר השירים רבה פ"ז פסוק ח' ושם נאמר עמידה ירושלים להתרחב ולפלות ולהיות מגעת עד כסא הכבוד עיי"ש. (יב) כבדו ומשדו, הוא מאמר השגור ולא נמלא ג"כ בשום מקום, ועיין מס' דרך ארץ פרק ה' שיתא שם מאמר דומה לזה, אבל בסגנון אחר הוא עיי"ש, לעולם יהי כל בני אדם צעניך כלסטים, והוי מכבדם כר"ג (הר"מ - כ"ר ג' אינם מובנים, ובהשקפה הראשונה מראה שהוא ר"ח כ"ר ג' מ"א ל", שמסופר שם ממנו מפשה במס' דרך ארץ, אבל המעיין שם יראה שאין לזה שום פירוש, מודע טפס רק כר"ג, ואולי הוא ר"ח מן כ"ר"ש ג' ל"א ח', שאו המחמר סגנוני ויפה, והייט שמהראוי מזה אחד להשוך כל בני אדם כלסטים, ולכבדם מזה השני ביותר הכבוד כמו שמכבדים ל"ר"ש ג' ל"א ח'). (יג) דברים היוצאים מן הל"ב נכנסים אל הל"ב, הוא מאמר הרגיל ולא נמלא בשום מקום, ומאמרים כאלה השגורים צפי כל ולא נודע מקורם ישנם מוד רבים, והאכרטי פה רק אחדים לדוגמא שטלו בשם בזכרוננו ואסתגר בזה:

קידושין, דגש בשמיקה הוא קידושין, וכמוכן יש נחלק בין הענינים ולא בחתי רק להעיר, ועיין בספרין ברכת אהרן מאמר פ"ח מה שכתבתי בפרט זה אם יכיר שפ"ד דר הדבר איש מתיק גם תליאומו שלא על דר האלות אינו מתיק, והעירתי בזה מאיזה מקומן, ועיין זבחים (ג' ע"א) דמה"ע חטאת ששחטה לשם חולין כשרה ויש שנכתב שלא לשם אלה ואפי' לשם עטרים פסול, דשאר גמ' דל עבודת כוכבים מיירי הוא לי' סתמא וסתמא פסול, קדשים דל חולין מנייחו הו"ל סתמא וסתמא כשרים עיי"ש. וה"נ כיון דשחטק ולא אמר כלל הוא קידושין, הו"ל למימר דגם אם אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי יהי קידושין, דכיון דבשמיקה הוא קידושין, דל מה שאמר הרי את מקודשת והוא שמיקה, ובשמיקה הוא ג"כ קידושין, עיי"ל:

**ג) ואחריו** אשר אין בהגדת שני העדים מתקן לו נשאר רק עדותו של האסדר קידושין שהוא אמנם שמו מהבטל שאמר מיבית הרי את. והנה לטוס ריבטא בלאו בזה למחלוקת הפוסקים שהבאנו למעלה כשאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי יש מחמירים וס"ל דש לחוש לקידושין, אך מלבד עדות רוב הפוסקים, דכשלא אמר לי אין לחוש לקידושין, במקום עיגון בודאי אין להחמיר וכמ"ש בתשו' מהר"ם אלשיקר סי' ל"ט, וכן פסק ג"כ בשו"ת שואל ומשיב מהר"ג ח"א סי' ס"א דבמקום עיגון אין להחמיר כשלא אמר לי, ואין לך מקום עיגון גדול מזה שנפלה הבטולה ברשת אלה הפושטים סומרי גסים, בשגם בע"א בודאי אין להחמיר אם לא אמר לי, וקי"מנאמי בתשו' מהרש"ם אה"ע סי' י"א דאם לא אמר לי בודאי אין חוששין בע"א, בר מן דין נראה דאפי' המחמירים כשלא אמר לי, הנה זה דוקא כשאמר עכ"פ הרי את מקודשת, אבל אם לא שמו העד רק מיבית הרי את לבד, בודאי אין לחוש לקידושין, וכ"כ בתשו' ית רענן סי' ל"ד ועיי"ש שביאר הענין, דכשלא אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי גמר עכ"פ כל היד והוא בכלל ידים מוכיחות, ויש לחוש לקידושין, אבל אם לא אמר רק הרי את והשמים מיבית מקודשת, לא לבד שלא תפס את העיקר, רק גם את היד לא גמר וגם ממנה חסר וככה"ג ל"ה כלל בגדר ידים, נוסף ע"א אפי' אם הי' אחרו חשש בעדותו של מסדר הקידושין הנה ל"ה רק עד אחד, וכיון שהאשה מכחשת ואומרת שלא אמר כלום, והוא ע"א בהכחשה, וע"א בהכחשה של הכפ"ד לא כלום, וכמו שהאריכו בזה גדולי האחרונים בשגם במקום עיגון כענין שלפנינו בודאי אין לחוש לעדותו של פ"א, וכ"כ בשרת דברי חיים אה"ע ח"ב סי' ס"ו וסי' ס"ט, ועיין בשרת בית יצחק למרו' מאוה"ג זללה"ה חא"ה"פ ח"ר סי' ק"ב וק"ג שהאריך בפרט זה אי' ע"א בקידושין מהני והרמב"ם דיבור בפלפול נחמד עיי"ש:

**ד) ויש** להוסיף עוד, כיון שהכינו הגשואין כרת בחופה וקידושין ועכשיו נעשו רק הגשואין כפי נימוסי המדינה, אכן סה"י שלא כיוו לשם קידושין, ויש לדמות זאת למ"ש בח"מ סי' כ"ז ס"ק ח' לרמות דברי מהר"ם פרוחה שהוכח ברמ"א שם, דאם האשה מכחשת שקבלה הקידושין והעדים מעידים שקבלה עוד לזינה נאמנת לומר, לשמוק טעמי, ובח"מ חולק עליו ומסיק דאפי' הם מוכחשים מעדיה, ח"מ כיון שלא ראו העדים ל"ה קידושין משום דאין סה"י דלא קבלה

בנתינה חוששין בקידושין, כאשר הוא דעת המרדכי בוכא כ"כ"ס סי' מ"ב ס"ק י"ב להיפוך מדעת הרשב"א דס"ל דבקידושין לריבין העדים לראות המעשה מתק, ח"מ ככה"ג שלא שמו העדים האמירה י"ל דגם המרדכי יורה דל"ה קידושין, דעפי גרע חסרון שמיטת האמירה מחסרון ראיה הנתינה, דבחסרון ראיה הנתינה י"ל דאף שלא ראו העדים הנתינה מתק, כיון שעכ"פ ראו דבר המוכיח על הנתינה (דראיה דבר המוכיח גם לדעת המרדכי בעינין כאשר הביא כ"כ"ס שם), וזהו זאת כאלו ראו הנתינה עומה ידיעה ברורה הוא כראי, וכ"כ בתשו' שכתב ספר נחלת יעקב להנאמן מליפא סי' ג', דבלשון חכמים ידיעה ברורה נקראת בשם ראי' עיי"ש (ובמק"א הבאתי פמויין לזה מדברי המורה להרמב"ם ח"א פרק מ"א שכתב דלשון דאי' יאמר לא לבד על ראי' חושית, כי אם גם על דאי' שקלית שהיא ענין השגת השכל, ועיין דומה לזה במהרש"א סוטה כ"ז בח"א שכתב דמה שאמרו דתנוק במשי' אמו נופה מהוף העולם ועד סופו לאו ראי' מתק אלא ראי' שקלית), אמנם אם לא שמו האמירה לא נחשב עדותם כלל, דמי יודע מה אמר המקדש בשעת הנתינה, דילמא לא אמר כלל דברים של קידושין ולכן אין בעדותם שום מתק:

**ב) וגדולה** מו' אלו מולאים, דאפי' אם שמו העדים שאמר הרי את מקודשת, אם לא אמר לי, אינה מקודשת, כדאימא באה"ע סי' כ"ז גם סעיף ד', ומכ"כ כשלא שמו העדים שום דיבור מענין קידושין, בודאי אין שום מתק בעדותם, וזהו אפי' החולקים שם, שהוא הרשב"א וסיעתו שמחמירים כשאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי, יודו דאינה מקודשת, דגם הם לא החמירו רק עכ"פ כשאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי, אבל אם אמר המקדש דברים והעדים לא שמו כלל מה שאמר, גם הנה יודו דל"ה קידושין כלל, ועיין בח"מ שם ס"ק ט' שתמה אמאי בשמיקה לגמרי מהני, ואם אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי ל"מ, ולפ"ש י"ל דאמנם כן שמיקה עדיפא מחמירת הרי את מקודשת בלא מיבית לי וכמ"ש, ויש להביא קצת דוגמא לזה מדברי התוס' בקידושין (כ"ג ע"ב) ד"ה מהו, דהא דמבעי' לי' שם עבד מה שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו, האי בעי' הוא דאף שאם לא אמר לקבל גיטו וכו' ומקבלו מהני, אם אמר לו לך וקבל גיטו שמה מיגרע גרע עיי"ש, עוד יש להעיר מדברי התוס' במגילה (ט' ע"א) ד"ה בשלמא שכתבו בשם הקונטרס, דאף דס"ת שחסר צו פסוק אחד כשר, ח"מ אם נכתב חרוט פסול, דעפי גרע כשנכתב חרוט שמה שלא נכתב כלל עיי"ש, וה"נ עפי גרע אם אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי, מאם שחק ולא אמר כלל, אמנם מדברי התוס' בטובה (ל"ג ע"א) ד"ה ור' יהודה משמע להיפוך, עיי"ש שכתבו דהו' סברא תמוה לומר שאם לא קראה היבמה כלל אינו מעכב, ואם קראה בלשון חול מעכב, וה"נ קשה להניח שאם שחק ולא אמר כלום הוא קידושין, ואם אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי ל"ה קידושין, ויש להביא עוד דוגמא לזה מדברי התוס' בטובה (ט' ע"ב) ד"ה הא, דלא מסתבר שתפסל הסוכה מחמת זירוף סכך פסול, כיון דכי שקלת לי' לפסול אכתי ללחה מרובה עיי"ש, וה"נ לא משתבר שנשכיל שאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי יופסלו הקדושין כיון דכי שקלת לכל האמירה אכתי הם

לשם קידושין, ועיין בב"ש שם בשם מהר"ם דלפי  
 סי' ט"ה נזכר. לשם קידושין ל"ג, וה"ל א"ל סודי שלא  
 כונו לשם קידושין רק ללא ידי טוק המדינה, כי  
 בקידושין האמיתיים ה"ל לריב"ש להיות אח"כ בעת  
 הנשואין שהכינו כפי הנהוג ולי"ה קידושין כלל, וזוה  
 ה"ל מקום לדון ג"כ במ"ש למעלה דא"ל שא"ס ה"ל  
 מדבר עמה על עסקי קידושין גם נתינה בשתיקה  
 מהני, כא"ל שאמר דברים בשעת קידושין והעדים לא  
 שמעו גרע משתיקה, דכ"ל אפי"ה א"ס לא ה"ל אומר  
 כלל רק נתן בשתיקה ג"כ לא ה"ל קידושין כלל, דעיקר  
 הפעם דמהני נתינה בשתיקה בדבר עמה על עסקי קידושין  
 הוא, משום דכל העשה ע"ד ראשונה הוא עושה,  
 וכדוגמא שמאלנו בשב"ט (י' ס"ב) דא"ס הלעיט ושכח  
 למה הלעיטו וק"ל מפי' ל"י סתמא אמרינן כל העושה  
 ע"ד ראשונה הוא עושה, ודומה לזה מאלנו ג"כ בזבחים  
 (ז' ע"ב) לשם פסח וסתמא כשר משום דכל העושה  
 על דעת ראשונה הוא עושה, וה"ל כיון שדבר עם  
 האשה על עסקי קידושין ואח"כ נתן לה בשתיקה  
 מהסתמא ע"ד ראשונה נתן שה"ל לקידושין, וא"כ בעינן  
 שלפנינו שהגבילו הפ"ק והכינו הכל כדרך שעושין  
 לנשואין דתיים, והלכו אל המו"ל שיטעה להם הנשואין  
 כפי נימוסי המדינה, הכבדו נזכרת להיפוך, דבדל"ה  
 עשה ע"ד ראשונה שהנשואין יהיו אח"כ, והקידושין  
 שמקדש בעת לא יהיו רק לפנים ללא ידי חובת  
 נימוס המדינה, ויש לזמזם זאת ק"ל להא דליחא בב"מ  
 (י' ע"ב) כיון דנפל גלי אדפתי דבנפילה יחא לי  
 דלקניי בארבע אמות לא יחא לי דליקניי, וה"ל כיון  
 שהכינו סעודה לנשואין והכל ה"ל מוקף לחופה כדמ"י,  
 גלי דפתי דא"ל בקידושין גמורים סתם החופה יחא  
 לי דלקניי, ולא בקידושין האלה שנעשו א"ל לפנים כפי נימוסי  
 המדינה וכמו שכתבתי. אמנם בזה יש לפקפק כי לפי  
 המבואר בחו"מ סי' רס"ח ובב"י לא קי"ל כההוא  
 שיז"ח בגמרא דב"מ שם דכיון דנפל גלי דעמי  
 דבנפילה יחא לי דלקניי בארבע אמות לא יחא לי דלקניי,  
 ועיין בש"ד"ח מפרכת חז"ל ומלה ס"י ה"ל א"ל ו"ג  
 שהאר"ך בפרט זה והביא מגדולי האחרונים מ"ש בזה:  
 ויש להעיר עוד לענינו ק"ל דליחא באה"ע ס"י מ"ה  
 סעיף א' דת"ל לענין סבלנות דבמקום שיש חשש  
 איסור, כגון ששלא בשבת או שיש חשש בעיר שלא  
 לקדש כי א"ס בעשרה, אין חוששין לסבלנות שח"ה הם  
 קדושין, ועיין בפתי תשובה שם שהביא בשם ספר  
 קבלת יעקב, כיון שהמנהג שכתבתי בהתנאים שהתקן  
 יש א"ל הכלה בחופה וקידושין כדמ"י וקובעין זמן  
 להחופה, ודאי אין לחוש שעשה מעשה לסתור ע"י"ש,  
 וה"ל כיון שהקובע זמן החתונה ונעשו כל הסכמות  
 לנשואין, ודאי אין לחוש שהקידושין עפ"י נימוסי המדינה  
 יהי' בשם ממש, ומסתמא לא נעשו רק לפנים ולא לשם  
 קידושין גמורים וכאמור. ועיין בהש"י מהר"ם לובלין  
 פוס"י ס"ד שכתב, דמחחר שאין זה נהוג עתה במדינות  
 הללו בזמננו לקדש שום אשה כי א"ס בעת כניסתה  
 לחופה וכ"י פשוט שאפי"ה א"ס ה"ל האמת כמו שהעיד  
 הס"ד, ה"ל בכל דרך שחוק ובדיחותא ולא ה"ל כא"ל שום  
 סנה הידושין ואין כא"ל בית מיוחד של קידושין כלל  
 ע"י"ש, וזה מחא"ס ג"כ לפנינו:

ו) וי"ש להעיר עוד בענין שאלתנו כיון שהביד  
 שאלו את אחד מהעדים שהיו בשעת הקידושין  
 באזוה יום ה"ל המעשה והשיב שאינו יודע, ה"ל אינו  
 יודע בחקירות אפדותו בפילה, וא"ל שהכרה פוסקים

ש"ל דבעדות קידושין. ל"ב דומה, ועיין בבב"ב אה"ס  
 סי' ע"ב במסירת הדין הרשון שהאר"ך בזה דנביט  
 וקידושין א"ס אמרו בעדים א"י בחקירות עדותו כשהיה דל"ל  
 עש"ל וכ"כ שם בב"י כ"ה כ"כ כ"כ בב"ש. ה"ל  
 מ"ב סי' י"ד דא"ס האשה מכתשת ה"ל דל"ל מרומה  
 ולר"ך. דומה, וכא"ל ג"כ האשה מכתשת שלא כונה. לשם  
 קידושין ולר"ך דומה, וממילא אפדותו של העד שאמר  
 א"י בחקירות בפילה, ועיין בבב"ב סי' רס"ז שכתב  
 שבדל"ה אין לך דין מרומה יותר מזה שיקדש אשה  
 וכו' שלא בפני קרובי ובלא ברכת אירוסין ושלא  
 בעשרה ע"י"ש. ובכ"ד מדיף יותר שהכל ה"ל מוכן  
 להעדות נשואין והמאורשים הלכו רק לעשות נשואין  
 כפי חקי המדינה, בדל"ה ה"ל דין מרומה שיקדש קידושין  
 גמורים. נוסף ע"ז ה"ל גם ב"מ העלה הש"ך בחו"מ  
 סי' ל"ג, דא"ל דל"ב דומה זה רק שאין הביד לריב"ש  
 לחקור, אבל א"ס איכע שהביד מקרו את העדים  
 ואמרו א"י בחקירות או בדרישות עדותו בפילה ע"י"ש,  
 וא"כ כא"ל שחקרו את העד ואמר א"י באזוה יום  
 עדותו בפילה, ויש לזדר ק"ל דגם סברה הש"ך  
 שהבאתי, דא"ל במקום דל"ב דומה א"ס מקרו הביד את  
 העדים ואמרו א"י בחקירות עדותו בפילה, מליא  
 בחקירה שנעשו למעלה, א"ס במקום שהערר הדבר  
 אינו מ"ק ג"כ מליא וכו' שלא ע"ל הנאות אינו  
 מ"ק, או דילמא ההפך אינו מ"ק והמליאות שלא  
 ע"ל הנאות מ"ק, וה"ל העדר החקירות אינו מ"ק  
 ומליאות החקירות שלא ע"ל הנאות, כגון שאמרו  
 העדים א"י, מ"ק, והדוגמאות שהבאתי למעלה מדברי  
 פתוס' במגילה ובסוטה ה"ל גם לזה כראי מוקף, ויש  
 להרחיב הדיבור ה"ל ואכ"ל:

ו) ובעיקר הדבר א"ס בעדי קידושין בעינן דומה  
 שנחלקו בזה הפוסקים, ה"ל ענין הפלוגתא  
 הוא א"ס עדי קידושין, כיון דליכא כחובה למשקל, ה"ל  
 כד"מ דל"ב בהו דומה, או דילמא כיון שהעדים באו לאיסורם  
 לכל העולם ה"ל כד"מ נפשות ובעינן דומה, ובאמת  
 בעדי קידושין יש שני הגדרים האלה גם יחד: יש לז'  
 הדומה לר"ג כיון שהעדים באו לאיסורם לכל העולם  
 ומכא ה"ל ה"ל מהראוי לומר דבעינן דומה, ויש לז'  
 הדומה לר"מ כיון דליכא כחובה למשקל, ומכא ה"ל  
 ה"ל מהראוי לומר דל"ב דומה כמו ב"מ דל"ב דומה,  
 ולדעתי ק"ל ענין זה א"ס בעדי קידושין בעינן דומה יסוב  
 על ל"ר החקירה, כיון שיש כא"ל שני לדים המהגדים בעינן  
 אחד, איזהו לז' מוכרע את ה"ל השני, אחרי שא"ל אפשר  
 לחלוק בענין ולומר דלגבי ממון מועיל הגדת העדים  
 ולאפשר לא מועיל הגדת העדים, א"כ מ"י מוכרע את  
 מ"י, מ"י כיון דלגבי לז' של ממון מועיל העדות,  
 מועיל ג"כ לגבי לז' האיסור שה"ל כד"מ, או דילמא כיון  
 דלגבי לז' האיסור ל"מ הגדת העדים ל"מ ג"כ לגבי לז' ממון,  
 וזה אמנם ענין רחב להשמיע' בו, ומדי הכובדי בזה  
 עלה בלבי להביא דמיון לחקירה ה"ל מוכרי הגמרא  
 בגימין (ח' ע"ב) כל נכסי קנויין לך מה"ל אמר אבי  
 מתוך שקנה עצמו קנה נכסים וכו', ה"ל אמר אבי  
 מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו, וה"ל ללישנא  
 קמא י"ל מתוך שמהני הגדת העדים לגבי לז' ממון  
 מה"ל ג"כ לגבי לז' האיסור, וללישנא בתרא י"ל להיפוך  
 דמתוך שלא מהני הגדת העדים לגבי לז' האיסור ל"מ  
 ג"כ לגבי לז' ממון, אפי"ן בגמרא שם דרבה ס"ל עצמו  
 קנה נכסים לא קנה, וכן נקמין להלכה ברמב"ם סי'  
 מה' עבדים הל"ב ובש"ע י"ד סי' רס"ז סעיף ר"ג

ונשטתו י"ל דאין שום ד' פועל על הכי, זה א"י  
 אפשר להניח בענין שלפנינו כיון שאי אפשר לומר  
 דלגבי הא מופיל הגדה העדים ולגבי הא לא מופיל  
 וכח"כ. ועיין גיטין (מ"ח ע"ב) דס"ל לאביי דאף  
 דבעל בנכסי אשתו גריך הרשאה, אם נחית אפרי  
 א"ל הרשאה, דמינו דמשהי דינא אפרי משחטי ג"כ  
 דינא אנופא, וה"ל י"ל דמינו דמכי הגדה העדים לגבי  
 ד' של מחון מחי ג"כ לגבי ד' של אסור  
 עדומה לד"כ ובמכתב אשר השבתי בימים אלו לכ"ק  
 הגאון הצדיק מגור שליט"א (פיין לעיל סי' כ"ח)  
 עשרתי, דלכ"י דס"ל הכי דאם נחית אפרי א"ל הרשאה  
 דמינו דמשהי דינא אפרי משחטי נמי אנופא, משום  
 דקאי באמת בשעתה' בגיטין (מ') שם, דס"ל דמתוך  
 שקנה ענמו קנה נכסים, ה"ל אמרינן מינו דמשהי  
 דינא אפרי משחטי נמי דינא אנופא. ואף דבגמרא  
 שם אימא דהדר ב' אביי, עיין תוס' שם דזה משום  
 שיד בעל השטר על התחונה, אבל מהסברה עצמה  
 י"ל שלא חזר, וס"ל דמתוך דמכי לזה מחי ג"כ לזה  
 ולכן ס"ל דמינו דמשהי דינא אפרי משחטי נמי  
 דינא אנופא :

(ו) וי"ש להביא עוד קצת דמיון לחקירה הג"ל אם  
 כבודן בדבר אחד שני לדדים המתנגדים,  
 ד' חיוב וד' שלילה, מי מכריע את מי, מהא דאיתא  
 בבבלי (ל"א ע"ב) אמר ר' חיינא בר שלמיא משמי'  
 דרב ל"ש אלא בנקבות שלו אבל בזכרות שלו מותר,  
 פשיטא בקופין חקן, מ"ד ה"מ קופין לחודי', אבל קרום  
 וקופין איתא מנו דהאי גיבא אסור האי גיסא נמי  
 אסור קמ"ל, ואיכא דמתי לה אכיפא אלא בקופין וכו'  
 ל"ש אלא בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור, פשיטא  
 אלא בקרום ימנן, מה דתימא ה"מ קרום, אבל קופין  
 וקרום איתא מנו דהאי גיבא שרי האי גיסא נמי שרי  
 קמ"ל, ונראה דשני הלשונות האלה פליגי בחקירה  
 הג"ל אם ד' חיוב מכריע את ד' השלילה או להיפוך  
 ד' השלילה מכריע את ד' החיוב, דלישנא קמא ס"ל  
 דד' השלילה מכריע את ד' החיוב ולכן ס"ל דה"ל  
 דמנו דהאי גיבא אסור האי גיסא נמי אסור וקמ"ל  
 דאינו מכריע, אמנם ליבנא בתרא ס"ל דד' החיוב  
 מכריע את הגד של שלילה וע"כ ס"ל דאלישנא  
 לאשמעינן שלא יחא מינו דהאי גיבא שרי האי גיסא  
 נמי שרי, ועיין שביעית פ"ט מ"ה, הכוזב שלשה כבשין  
 בחבית אחת ר"א אומר אוכלין על הראשון, ר' יוחנן  
 אומר אף על האחרון, ונראה דמתחלקותם היא ג"כ  
 משני החקירה הג"ל דר"א ס"ל דד' השלילה מכריע  
 עד ד' החיוב, ולכן ס"ל כיון דאך מין אחד מהנכבשים  
 יחד כלה לחי' מן השדה, אף שהאחרים לא כלו, אסור  
 לאכול גם אלה שלא כלה מינס לחי' מן השדה דד'  
 השלילה מכריע, אבל ר"י ס"ל דד' החיוב מכריע על  
 ד' השלילה, ולכן ס"ל כיון שיש ביניהם אך מין אחד  
 שלא כלה לחי' מן השדה, מותר לאכול גם מאלה שכבר  
 כלה מינס לחי' מן השדה דד' החיוב מכריע, ועיי"ש  
 במשנה דר"ג ס"ל דכל שכלה מינו מן השדה יבער  
 מינו מן החבית, וי"ל דה"ל משום דהוא יסבור דאין  
 שום ד' מכריע רק כל אחד ישאר כפי דרכו ולכן  
 את שכלה מינו יבער ואת שלא כלה מינו לא יבער,  
 ועיין שזעזות (י"ט ע"ח). דבעי רבא העולם זה זה  
 בידו מהו, כלומר לר"א ור"י דפסרי על העולם מקדש,  
 צ"ח הדין כשה' העולם מקדש והעולם טומאה ביחד,  
 א"ל הרי העולם טומאה בידו וחי' אדרבה הרי העולם

מקדש בידו ופטור, והיינו דמתחלה ר' סבר שד'  
 החיוב מכריע את ד' השלילה, ולכן אמר כיון שחיוב על  
 העולם טומאה, לא איכפת לן במה שה' ג"כ העולם  
 מקדש, ואח"כ אמר דאדרבה ד' השלילה מכריע על  
 ד' החיוב ולכן כיון שפטור על העולם מקדש פטור  
 ג"כ על העולם טומאה, ובגמרא שם מסיק דפטור  
 ומשמע דד' השלילה מכריע על ד' החיוב, ועיין סוכה  
 (ו' ע"ח) דס"ל לרבא מגו דהוא דופן לסוכה הוא  
 דופן לשבת, ומזה ברין אמאי ל"ל להיפוך דמינו דל"ה  
 דופן לשבת ל"ה דופן לסוכה, וי"ל דהענין היא ג"כ  
 משום דד' החיוב מכריע את ד' השלילה: ולא להיפוך,  
 ולכן אמרינן כיון דלסוכה הוא דופן הוא ג"כ דופן לשבת, ולא  
 להיפוך כיון דל"ה דופן לשבת ל"ה ג"כ דופן לסוכה, ובמקום  
 אחר דנתי לענין הספק שנסתפק הגאון רש"י באמת  
 מתשובותיו בזה דנקטינן דאשלי"ט היאך הדין אם  
 פשאו שליח לדבר עבירה ושלא לדבר עבירה, מי  
 אמרינן כיון דהוא שליח לדבר שאין בו עבירה הוא  
 ג"כ שליח לדבר, או דילמא כיון דל"ה שליח לדבר ל"ה  
 ג"כ שליח לדבר שאין בו עבירה, וכחצני שהספק הוא  
 יתהפך ג"כ על קוטר החקירה הג"ל כהדמון יחד ד'  
 חיוב וד' שלילה מי מכריע את מי, והערה עוד מאזכרו  
 מקומן בזה ואכמ"ל :

(ח) וי"ש לגרף קצת לסניף לענין שאלתנו, כיון  
 שאח"כ נחבדר שהאש המקדש הוא מאלה  
 הנוכחים והפושעים הסומרים בנפש אדם, י"ל אף  
 אם ה' קידושין גמורים אין בהם ממש, דאין לך  
 אומדנא גדולה מו', דארעמא דהכי לא קדשה האשה  
 עצמה, וכדאיתא בב"ק (ק"ו ע"ב) ביבמה שנפלה  
 לפני מוכה שמין דה"ל למימר דהיפוך בלא חליצה  
 דארעמא דהכי לא קדשה עצמה, ורק דאין סהדי  
 קמינא נייח לה בכל דהו' כדאמר ר"ל טב למיתב  
 טן דו מלמיתב ארמלתא, והטעם הזה ל"ש בגידון  
 שלפנינו, כיון שהמקדש הוא מאלה הפושעים אשר חייבם  
 חלויים להם מנגד ובמורד יטבו ובלא"ה אי"ל למיתב  
 עמו וגם איהו אשה חתונה לדור עם גוכל ובליעיל  
 כזה, בודאי ארעמא דהכי לא נתקדשה, ואין לך אומדן  
 דעת גדול מזה שאילו היתה יודעת מזה לא היתה  
 מתקדשת, ואף דבתשו' מ"ס אה"ע סי' פ"ב דמה דכרי  
 השואל שרנה לבטל קידושין מטעם אומדנא, זה רק  
 באומדנא קטנה, כדומא שה' שם שאמר המקדש  
 שהוא עשיר ונמלא שאינו עשיר, אמר שהוא למדן ואינו  
 למדן, דבהו אמנם אין מקום לבטל הקידושין דגם  
 האומדנא ל"ה אלימתא, דמי יודע אם באמת אינו  
 עשיר דיש מתרשש והן רב וכן לענין למדנותו, ולכן  
 עכ"פ הוה קידושין ספק, משא"כ בענין שלפנינו שיש  
 אומדנא גדולה וחזקה נעלה מכל ספק שבדאי לא  
 היתה מתקדשת אלו היתה יודעת זאת, י"ל דארעמא  
 דהכי לא נתקדשה, ויש לדמות זאת קצת למ"ש הסו"ס  
 ביבמות (מ"ה ע"ב) ד"ה מי, דדבר הגלוי יודע לכל  
 משום כאלו עמדו שם פיי"ט, וה"ל יודע לכל שלאיש  
 כזה לא היתה האשה מתקדשת ומשום כאלו עמדו  
 שם ומשמעו מפי' שארעמא דהכי אינה מתקדשת, ואף  
 שכתבו הסו"ס בכחובות (מ"ז ע"ב) ד"ה שלא, דבדבר  
 החלוי בדעת שני אנשים, קונה ומוכר, ל"ל ארעמא  
 דהכי לא קנה, ומה שאמרו בגמרא דרבך שהאשה תוכל  
 לומר ארעמא דהכי לא קדשה עצמה כשנפלה לפני  
 יבם מוכה שמין אף דהקידושין חלויים ג"כ בדעת  
 הכפל, דשאי יבמה דרב כדירה חלויין הקידושין, כיון  
 לגבוי

אשר לו ששכנע לא יעבד הקידושין בשביל דבר  
 אחר אחר מיתתו כי איש חושש כמה שיאמר  
 אחריו משא"כ בלשון ששכנע בעלה בעל מוס  
 ליש לומר דמיפוק בלא גס, דאדעתא דהכי לא  
 אידעה נשמה כיון שחלו ג"כ בדעת המקדש ע"י"ש.  
 ולפי"ז גם בדוק שלפנינו ליש לומר אדעתא דהכי לא  
 קדשה פלמא, אכן כבר כתבו גדולי המורים דרך  
 באומדנא קטנה אמרינן בדבר ההלוי בדעת שנים לא  
 אזלינן בתרה, אבל באומדנא גדולה גם בדבר ההלוי  
 בדעת שנים אזלינן בתרה, עיין בתשו' ח"ן סי' מ'  
 ובנוב"ק חו"ד סי' ס"ט והאריך בזה גם בתשו'  
 דמ"ן ח"א סי' י"ד, ואין לך אומדנא גדולה מאומדנא  
 שלפנינו. בר מן דין י"ל דהתום לא כתבו בדבר  
 ההלוי בדעת שנים לא אזלינן בתר אומדנא לבעל  
 הענין, רק היכי שהדבר שאנו באים לבעל המעשה  
 ויהמחו נולד אח"כ ולא ה"ו בשעת המעשה, כדוגמא  
 תפסו התום' ללא פריך מאשה שנתעשה בעלה  
 בע"מ, היפוק בלא גס דאדעתא דהכי לא קידשה  
 ונשמה, ומשמע שנתעשה אח"כ בע"מ והמוס נולד  
 אח"כ ולא ה"ו בשעת הקידושין, וע"ז כתבו התום'  
 בדבר ההלוי בדעת שנים ל"א אדעתא דהכי לא עבד,  
 אבל אם ה"ו הדבר הזה בשעת מעשה ואחד לא ידע,  
 אזלינן גם בהלוי בדעת שנים אמרינן ככה"ג אדעתא  
 דהכי לא עבד, אולם כהב"ר זו י"ש לטיין עוד ואין  
 הפנאי גורם להאריך בזה בעת:

**(א) ומצאתי** בשאל ומשיב מהדורג ח"א סי' ס"ה  
 ששאל בענין כשאלהנו, שאחד יב  
 נבית הבורה ואמר שקידש נערה אחת שבה אליו  
 שמה בפני עדים, ונדר ג"כ דאין בקידושין חמש, דכיון  
 שכתב לחלוקה י"ל דאדעתא דהכי לא נתקדשה,  
 וטעמא דטע ליתב טן דו שאמרו בגמרא ל"ש הכי  
 ע"י"ש, ודברים הללו מהאימים לענינו, ועיין בשו"ת  
 מהר"י הכהן מהר"ם אה"ע סי' י"ג שהביא מעשה  
 שזומה כחמש בכל פרטיו להענין שלפנינו, בנוכל אחד  
 שסעט מעיר לעיר לרמות את הנשים ולקדשן, וקידש  
 גם אשה אחת שנפלה ברשותו ולא רצה לגרשה בשום  
 אופן, ולידד שם לבעל הקידושין מטעם הנ"ל דאדעתא  
 דהכי לא נתקדשה, והאריך בזה בדברי טעם, וגם  
 הביא דברי ה"ש בסי' כ"ח דבקדשה בגזל והיא לא  
 ידעה יכולה לומר שאין רצונה ולא ה"ו בדעתה להקדש  
 בגזל, וע"י"ש שסיים שחובה עלינו לעשות כל הטרקאות  
 ולבקש היתרים מתחה מעני הארמה וממעל לרקים  
 אשר י"ה להם יסוד וקורט בתורתנו הקדושה למען  
 יקרא דרור להאשה האומללה וכו', ובענין שלפנינו  
 גם מבלעדי הטעם הזה דאדעתא דהכי לא קידשה  
 נפשה (אשר באמת אלו ה"ו אך הוא לבדו, קשה ה"ו  
 לפסוק עליו, וכ"כ מו"ז מאוה"ג זללה"ה בביית יחזק ח"א"ע  
 ח"ר סי' ק"ו, דבקידושין לא אזלינן בתר אומדנא וכמ"ש  
 בתשו' גאוני בתרתי סי' נ"ב בשם הסמ"ע דבניסין  
 לא אזלינן בתר אומדנא וה"ה בקידושין ע"י"ש), יש  
 טעמים אחרים שאין בקידושין הללו שום חמש, וכמו  
 שביארתי למעלה, והגדת שני סעדים אינה מועלת  
 כיון שלא שמעו כלום בשעת ארמינה, והגדת הדין  
 שסדר הקידושין עב"י ימושי המדינה ג"כ אינה מועלת,  
 מלבד דל"ה רק פ"א בהנחשה, אנה לא שמע רק חיבות  
 ברי את, ובש"א אם לא שגשג תיבת לי בודאי אין לחוש  
 לקידושין וכמ"ש למעלה בשם ה"ש"ד"ם בתשובה, ומכ"כ  
 אם לא שמע ג"כ תיבת מקדשה, וכמו שהבאתי למעלה.

לכן אחרי שכתב משכנע"ה שכבר הסכימו רבנים מובהקים  
 וגדולים להחיר בלא גס, גם אבני דרינא בהדיה  
 ומצינא שיבא מכשורת, למען לא תהייה בטת ישראל  
 כהפקר בידו אלה הפושעים, אשר גיבסם כלל והם  
 אינם כלים, וה' יבער הקוליס מקרב עמו ופלוס על  
 ישראל מובן מעלמו כי הדברים האלה לא נאמרו רק  
 לאחר שכבר נהבעלו הקידושין הנימוסיים מד הממשלה  
 כמ"ש בת"ה, ואין חשש רק בנוגע ללד האיסור  
 של הקידושין, כמו כן רק אם לאחר הנשואין הנימוסיים  
 לא התנהגו כמנהג אישות, רק הכל ה"ו נעשה לפני  
 כלפי ימושי המדינה וכאמור:

**(י) וראיתי** לבת"ה בראשית דבריו שהעיר עוד  
 בדבר מה שנגבה העדות מהעדים שלא  
 בפני המקדש, ובה יפה כתב דכיון דדריעבד מהני  
 קבלת עדות שלא בפני בע"ד, כדאיתא בחו"מ סי'  
 כ"ח ברמ"א, שעת הדחק כדריעבד דמי, ועיין בשו"ת  
 שבות יעקב ח"ג סי' ק"י שכתב דשעת הדחק עוד  
 עדיף מדיעבד, ומ"ש הפוסקים, שעת הדחק כדריעבד  
 דמי, לאו למימרא דהוה גרוש מדיעבד, כאשר כן מורס  
 כ"ף ההשואה שאינה השואה גמורה [וכ"כ בתשו' ח"ן  
 סי' ע"ז דכ"ף הדמיון ל"ה השואה גמורה], אלא ארבי  
 שעת הדחק עדיף מדיעבד ע"י"ש, בשגס שלטנן עדות  
 קידושין י"א דגם לכתחלה מקבלין שלא בפני בע"ד  
 דכ"ע בעל דבר ניכח, ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"ג  
 סי' ק"ח מ"ש בזה, ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי'  
 קל"ה שהביא בשם שו"ת פני יחזק הספרדי שכתב בשם  
 מהר"י באסן סי' ק"ב וכמה גדולים, ולבעל הקידושין  
 מהני שלא בפני המקדש דמי לפיטור ומקבלין שלא  
 בפני בע"ד ע"י"ש:

סימן לדא

דרוש אשר דרשתי בפ"ק רישא בבהב"ז הישן  
 בשבת פ' ויקרא שלפני שבת הגדול, שחל  
 בערב פסח שנת תר"ץ לפ"מ.

**(א) מלפנים**, בהיותו יושבים על ארמתנו, אדמה  
 הקודש, וביה תפארנו בניו לתלפיות,  
 כהיום ה' בעבודתם ולוים בדוכנס, וישראל יבמעמד,  
 בהגיע יום י"ד בניסן, מועד הפסח, מלבד הפסח אשר  
 הקריבו אבותינו אז בשיר וקול המון קונג, הקריבו  
 גם חגיגה, והיא הינה נקראת חגיגת ארבעה עשר,  
 אמנם זה ה"ו רק כשחל ארבעה עשר בניסן בחול,  
 אבל אם חל בשבת, כמו שחל בשנה האת, לא הביאו  
 עם הפסח גם חגיגה, כי רק הפסח לבדו ה"ו דומה  
 שבת אבל לא החגיגה, וכן היא במשנה דפסחים (ס"ט  
 פ"ב), אימתי מביאין חגיגה עמו, בזמן שהוא בא בחול  
 וכו', ובזמן שהוא בא בשבת וכו' אין מביאין עמו  
 חגיגה, ויסופר בגמרא שם (בדף ע' פ"ב) שאחד  
 מהחכמים ר' יהודה בן דורחאי, קרא סגר על הדין  
 הזה (שחגיגה אינה דומה שבת), וכדי להוציא עלמו  
 מחיוב הבאת חגיגה עם הפסח, פירש הוא ודורחאי  
 צנו והלך וישב לו בדרום (והיינו שהלך למקום רחוק  
 מירושלים כדי שיפטר מחיוב עשיית הפסח כדן מי  
 שהוא בדרך רחוקה שפטור, מעשיית הפסח, וממילא  
 יפטר ג"כ מחיוב הבאת חגיגה שבה עם הפסח),  
 ואמר: אם יבוא אליהו ויאמר לם לישראל משני מה לא  
 ענבה